מסתברא [א]שגגת שבת וזדון מלאכות פשיטא ליה דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק וזדון שבת ושגגת מלאכות הוא דבעי מיניה א]כגופין דמיין או לאו ופשיט ליה דזדון שבת ושגגת מלאכות כגופין דמיין ולא קביל מיניה ופשט ליה דולדי מלאכות כמלאכות דמיין ולא קביל מיניה אמר רבה מנא אמינא לה דתנן א)כלל [ב]גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא אחת [ג]היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת [ד]היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל אב מלאכה ומלאכה ואילו חייב על כל אב מלאכה של כל שבת ושבת לא קתני מני הא אילימא ר"א אימא סיפא ב)[ה]העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אין חייב אלא אחת [ג]ואי ר"א ב]חייב על כל ולדי מלאכות כמלאכות אלא פשיטא ר"ע היא וש"מ שגגת שבת וזדון מלאכות פשיטא ליה דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק זדון שבת ושגגת מלאכות הוא דבעי אי כגופין דמיין ופשט ליה דכגופין דמיין ג]ולדי מלאכות כמלאכות דמיין ותרוייהו לא קביל מיניה אמר ליה אביי לעולם אימא לך זדון שבת ושגגת מלאכות פשיטא ליה לר"ע דשבתות לאו כגופין דמיין ושגגת שבת וזדון מלאכות הוא דבעי מיניה דימים שבינתיים מי הויין ידיעה לחלק או לא ופשיט ליה דימים שבינתיים ד]לחלק וקביל מיניה ופשט ליה ולדי מלאכות כמלאכות דמיין ולא קביל מיניה רב חסדא אמר [ו]זדון שבת ושגגת מלאכות אפילו ר"ע ס"ל דכגופין דמיין וכי בעי מיניה שגגת שבת וזדון מלאכות הוא דבעי מיניה דימים שבינתיים אי הויין ידיעה לחלק ופשיט ליה ה][ז]ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק וקביל מיניה ופשט ליה דולדי מלאכות כמלאכות דמיין ולא קביל מיניה אמר רב חסדא מנא אמינא לה דתניא [ח]הכותב שתי אותיות בהעלם אחת חייב ד)בב' העלמות רבן גמליאל מחייב וחכמים [ט]פוטרין ומודה רבן גמליאל שאם כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת אחרת ו] פטור ותניא אחריתי הכותב שתי אותיות בשתי שבתות אחד בשבת זו ואחד בשבת זו ר"ג מחייב וחכמים פוטרין קא סלקא דעתך דר"ג כר"ע סבירא ליה בשלמא לדידי דאמינא זדון שבת ושגגת מלאכות אפילו ר"ע ז] אומר דשבתות כגופין דמיין הא דתניא פטור בזדון שבת ושגגת מלאכות דשבתות כגופין דמיין

מסתברא. מהא מתני' דאמרינן לקמן: **השוכח עיקר שבת.** דסבור לא נכתבה שבת בתורה דהיינו העלם זה וזה בידו שגגת שבת ושגגת מלאכות: (א) **חטאת אחת.** על כולן יז][דהדא] שגגה היא והתם ליכא למימר ימים שבינתיים הויין ידיעה דהא לא ידע לעולם עיקר שבת עד שילמוד: **היודע עיקר שבת.** שידע שארבעים אבות מלאכות אסורות בשבת אבל אינו יודע שהיום שבת דהיינו שגגת שבת וזדון מלאכות ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה ולא נודע לו בינתיים שחטא: **חייב על כל שבת ושבת.** חטאת אחת משום דימים שבינתיים הויין ידיעה לענין שגגת שבת ואינו חייב על כל מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת דהא שגגת שבת וזדון מלאכות ט] דהיינו הנה שהיא אחת אבל כגופין דמיין ליכא למימר י](פשטו מינה) דנימא דמש"ה חייב על כל שבת דעל כרחיך מסיפא קדייק ואזיל דלית ליה להאי תנא שבתות כגופין דמיין וטעמא דרישא משום דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק: **היודע שהוא שבת ועשה מלאכות** יא]**[הרבה] בשבתות הרבה.** ואותן שעשה בזו עשה בזו דשגג במלאכות הרבה כסבור מלאכה זו מותרת חייב על כל מלאכה ומלאכה על שבת יב]ראשון דהיינו אחת שהיא הנה זדון שבת ושגגת מלאכות: **ואילו חייב על כל מלאכה ומלאכה על כל שבת ושבת לא קתני.** בהך סיפא גבי זדון שבת ושגגת מלאכות דכיון דאותן עצמן שעשה בזו עשה בזו ובהעלם אחד אלמא שבתות לאו כגופין דמיין וה"ל עושה מלאכה אחת כמה פעמים בהעלם אחד ואינו חייב אלא אחת: **מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת.** דכיון דאב אחד לכולן: **וש"מ.** ממציעתא שגגת שבת וזדון מלאכות פשיטא ליה לר"ע דימים שבינתיים הויין ידיעה מדקתני חייב על כל שבת ושבת: **ותרוייהו לא קביל מיניה.** מדלא קתני חייב על כל אב מלאכה של כל שבת וולדי מלאכות נמי לא קביל מיניה כדקתני סיפא יג]מלאכה אחת כו': **א"ל אביי** יד]**[כו'] לאו כגופין דמיין.** מדלא קתני על כל מלאכה של כל שבת: **וקביל מיניה.** מדתניא מציעתא חייב על כל שבת ושבת וה"ק סיפא דמתני' בהמה כשבת הדין עמך דודאי כזה כן זה: **ולא קביל מיניה.** מדתניא סיפא מעין מלאכה אחת כו'. בין אביי ורבה איכא פלוגתא אליבא דר"א בזדון שבת ושגגת מלאכות דלרבה מחייב ליה ר"א תרתי ולאביי אפילו ר"א לא מחייב אלא חדא ועוד דמאי דקאמר רבה דמיבעיא ליה לר"ע קאמר אביי דפשיטא ליה אבל תרוייהו מודו דלר"ע שבתות לאו כגופין דמיין וגבי שגגת שבת אית ליה ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק: **רב חסדא אמר זדון שבת ושגגת מלאכות אפי' ר"ע ס"ל כגופין דמיין.** והאי דקתני בכלל גדול ה) גבי שגגת מלאכות היודע שהוא שבת כו' חייב על כל מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת קאמר אע"ג דאותה שעשה בזה עשה בזה ובהעלם אחת אפ"ה חייב דשבתות כגופין דמיין משום הכי קתני בשבתות הרבה: **וקביל מיניה.** כדקתני (טעמא טו]כו') מציעתא היודע עיקר שבת כו': **ולא קביל מיניה.** כדקתני סיפא מעין מלאכה אחת כו': טז]**מנ"ל.** דאית ליה לר"ע שבתות כגופין דמיין: **ר"ג מחייב.** דאין ידיעה לחצי שיעור ולא מהני ידיעה שבינתיים לחלק שלא יצטרפו: **קס"ד ר"ג כר"ע ס"ל.** כדמפרש לקמן [יז.] דליכא למימר דכר"א ס"ל מדקתני ומודה: **והא דתני פטור בזדון שבת ושגגת מלאכות.** דכיון דשבתות כגופין דמיין גבי זדון שבת ושגגת מלאכות הוה ליה כעושה שני חצאי מלאכות שאינן דומות זו לזו בהעלם אחת שפטור יז]מכולם:

אמר רבה מסתברא כו'. ופשט ליה דשבתות כי גופין דמיין כו'. ואם תאמר קשיא יח]מיניה אדרבה שהרי רבה קאמר לעיל לר"א דקצר וקצר מחייב תרתי אפי' בשבת אחת וא"כ למה צריך שבתות כגופין דמיין וכן בנדה מאי נפקא ליה מיניה מגופין מוחלקין הא ר"א מחייב על כל ביאה וביאה וי"ל דר"א השיב לר"ע לפי דברי רבי עקיבא: **דתנן** כלל גדול כו' **אלא פשיטא ר"ע היא וש"מ ימים שבינתים כו'.** וא"ת מאי פשיטא ליה להביא ראיה יט]מדבריו וי"ל דסבר רבה כיון דמיבעיא ליה בולדי מלאכות דהיינו העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת מיבעיא ליה כ] הסמוכה לה דהיינו יודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה כו' דהיינו זדון שבת ושגגת מלאכות אי שבתות כגופין דמיין או לא: **רב** חסדא **אמר כו' ופשט ליה** ימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק כו'. כא]כי קמייתי ראיה מיניה אבל לא מק"ו דהא אותיב ר"ע על הק"ו כב]אלא מקבלה חייב על כל אחת ואחת: **אמר** רב חסדא **מנא אמינא לה** דתניא הכותב כו' ומודה ר"ג שאם כתב כו' פטור. מהך לבד לא כג] היינו מייתינן בשבתות כגופין מדחזינן דפטור דאיכא למימר דמיירי בשגגת שבת וזדון מלאכות ולכך פטור דימים שבנתיים הויא ידיעה לחלק דאף על גב דר' גמליאל קאמר אין ידיעה לחצי שיעור כד] דלמא ידיעה כי הויא מחלקת דאיכא לחלק בין ידיעה לימים שבינתיים ובימים שבינתיים מודה דאינה מצטרפת לכך צריך להביא כה] טעם אחר שזדון שבת יש חשיבות לשבתות להיות כגופין משגגת שבת:

ותניא אחריתי כו'. כו] הא דתניא פטור בזדון שבת ושגגת מלאכות דכיון דשבתות כגופין דמיין גבי זדון שבת ושגגת מלאכות כז](דכיון דשבתות כגופין דמיין) ה"ל כעושה ב' חצאי מלאכות שאינן דומות זו לזו בהעלם אחת שפטור כח]מכולם:

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"ז מהלכות שגגות הלכה ט:
ס ב ג מיי' שם הל' ב:
ד [מיי' שם הל' ג]:
סא ה מיי' שם הל' ז:
סב ו מיי' שם הל' ג:
סג ז מיי' שם הל' ט:
סד ח ט מיי' פ"ו שם הלכה ח:

רבינו גרשום

אמר רבא מסתברא דשגגת שבת כו': **אמר רבא** א) **מנא אמינא** לה. דזדון שבת ושגגת מלאכות בעא מיניה אי כגופין דמיין ופשט ליה דכגופין דמיין דחייב על כל שבת ולא קביל מיניה ר' עקיבא. ופשט ליה נמי דוולדי מלאכות כמלאכות דמיין דחייב על כל אחת ואחת ולא קביל מיניה: דתנן **כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת.** כגון תינוק שנשבה לבין הגוים דלא ידע דשבת בעולם: **אינו חייב אלא חטאת אחת** לכשיודע לו דהא העלם זה וזה בידו: **היודע עיקר שבת.** שיודע שנצטווה על השבת אבל אינו יודע שהיום שבת **ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה.** שלא היה יודע שהוא שבת אבל היה יודע שאלו מלאכות אסורין בשבת דהיינו שגגת שבת וזדון מלאכות **חייב על כל שבת ושבת** בלבד ולא על כל מלאכה משום דפשיטא ליה דשגגת שבתות ימים שבינתים הוויין ידיעה לחלק. **והיודע שהוא שבת** היום ד[הוה] זדון שבת **ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה** בהעלם אחד בשגגת מלאכות **חייב על כל אב מלאכה ומלאכה: ואילו חייב על כל אב מלאכה של כל שבת ושבת לא קתני: מני הא** מתניתין דכלל גדול. וכי תימא ר' אליעזר היא דאמר במתניתין חייב על כל אחת ואחת: **אימא סיפא** דמתניתין דכלל גדול. העושה **מלאכות** הרבה מעין **מלאכה אחת** דהיינו תולדה ואב **אינו חייב אלא חטאת אחת: ואי ר' אליעזר היא הא ר' אליעזר** מחייב על **וולדי מלאכות כמלאכות.** כדאמרי' לעיל **אלא פשיטא ר' עקיבא היא.** הא מתניתין: **וש"מ** שגגת **שבת וזדון מלאכות פשיטא ליה.** לר' עקיבא דימים של בינתים הוויא ידיעה לחלק ולהכי פסיק ותנא והיודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת: **וזדון שבת ושגגת מלאכות הוא דבעא מיניה אי כגופין דמיין** לחייב על כל שבת ושבת: **ופשט ליה.** כדחזינן במתניתין דאמר ליה דחייב על כל אחת ואחת ולא קביל מיניה מדחזינן דלא פסקא במתני' דכלל גדול דהא ואילו חייב על כל אב מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת לחייבו על כל שבת ושבת לא קתני אלמא דלא קביל מיניה דשבתות כגופין דמיין ובעא מיניה וולדי מלאכות אי כמלאכות דמיין ופשטא דכי מלאכות דמיין. כדאמרינן לעיל **ותרוייהו לא קביל: א"ל אביי** לרבא אימא איפכא **אימא** דזדון **שבת ושגגת מלאכות פשיטא ליה** לר' עקיבא דשבת[ות] לאו כגופין דמיין. הואיל ולא תנא דחייב על כל אב מלאכה של כל שבת ושבת: **ושגגת שבת וזדון מלאכות הוא דבעא מיניה דימים שבינתים מי הוויין ידיעה לחלק אי לא ופשט ליה.** מנדה דשגגת נדה וזדון ביאות ימים שבינתיים הוויין ידיעה לחלק כדאמרי' לקמן בסיפא דשמעתין: **וקיבלה מיניה.** ר' עקיבא ולהכי פסקה במתניתיה דכלל גדול והיודע עיקר שבת דהיינו שגגת שבת וזדון מלאכות ואמר דחייב על כל שבת ושבת: **ופשט ליה דולדי מלאכה** כו'. **ולא קביל מיניה** כדקאמ' בסיפא במתניתין הבהמה כשבת אלמא לא קביל: **רב חסדא אמר זדון שבת ושגגת מלאכות אפי' ר' עקיבא סבירא ליה דכגופין דמיין.** ואי קשיא לך והא אילו על כל אב מלאכה של כל שבת ושבת לא קתני הא לא קשיא דכיון דתנא בזדון שבת ושגגת מלאכות דחייב על כל אב מלאכה ומלאכה ה"ה נמי דחייב על כל שבת ושבת ולעולם סבירא ליה דכי גופין דמיין: **וכי בעא מיניה שגגת שבת וזדון מלאכות** דימים שבינתי' מי הוויין ידיעה לחלק ופשט' ליה דהוויין ידיעה לחלק וקביל מיניה ופסקה במתניתיה: **אמר רב חסדא מנא אמינא ליה.** דאפילו ר' עקיבא סבירא ליה דכי גופין דמיין: **מדתניא הכותב שתי אותיות בהעלם אחת חייב, בשתי העלמות רבן גמליאל מחייב.** כדפרשינן לעיל בפירקין דרבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור אע"ג דהויא ידיעה בינתים לא מפסקא ידיעה לשיעורא ומצטרפי וחייב: **וחכמים פוטרין.** דקסברי יש ידיעה לחצי שיעור ולא מצטרף שיעורא. קא סלקא דעתא רבן גמליאל כר' עקיבא סבירא ליה דשבתות כגופין דמיין: **בשלמא לדידי דאמינא** זדון **שבת** כו'. מיתרצי מילתא דרבן גמליאל אדרבן גמליאל **דהא דתניא פטור בזדון שבת ושגגת מלאכות** **דשבת כי גופין דמיין** וכיון דכגופין דמיין ולא עשה אלא חצי שיעור כתיבה בשבת זו וחצי בשבת אחר הילכך לא מיצטרפין ופטור:

א) לפנינו בגמ' הגי' רבה ועי' בתוס' ד"ה אמר רבה ולפי גרסת רבינו רבא ניחא. [המגיה בווילנא]

מסורת הש"ס

א) שבת סז:, ב) [שבת סח.], ג) ב"ק ב. שבת עה: לו:, ד) שבת קה., ה) [שבת סז:],

שינויי נוסחאות

א] מיניה אי כגופין דמיין או לא ופשיט. (ש"מ): **ב]** ר"א הא ר"א מחייב על ולדי [תיבת כל נמחק]. (ש"מ): **ג]** ודולדי מלאכות. (ש"מ): **ד]** שבינתים הויין ידיעה לחלק כו' ופשט ליה דולדי מלאכות. (ש"מ): **ה]** ופשיט ליה דימים. (ש"מ): **ו]** אמרת שהוא פטור. (ש"מ): **ז]** ר"ע מודה דשבתות [תיבת אומר נמחק]. (ש"מ): **ח]** כולן דשגגה אחת היא. (ש"מ): **ט]** מלאכות אינו חייב אלא אחת דהיינו. (ש"מ): **י]** למימר ותפשוט מינה דנימא. (ש"מ): **יא]** וכ"ה בש"מ: **יב]** שבת אחת דהיינו. (ש"מ): **יג]** מעין מלאכה. (רש"ש): **יד]** וכ"ה בש"מ: **טו]** טעמא מציעתא [תיבת כו' נמחק]. (ש"מ): **טז]** מנא אמינא לה דאית. (ש"מ): **יז]** מכלום. (רש"ש): **יח]** קשיא דרבה אדרבה. (ש"מ): **יט]** ראיה לדבריו דילמא כדקאמר אביי וי"ל. (ש"מ): **כ]** ליה נמי אבבא הסמוכה. (ש"מ): **כא]** כו' כדקא מייתי ראיה מנדה אבל לא. (ש"מ): **כב]** הק"ו אבל ולדי מלאכות כמלאכות א"ל מקבלה. (דפ"ר ע"פ הגהת ש"מ): **כג]** לא מצי מייתי דשבתות כגופין. (ש"מ): **כד]** שיעור כידיעה אלמא ידיעה כי האי מחלק דאיכא. (ש"מ): **כה]** להביא ותניא אחריתי וכו' [הוא סוף הדיבור, והשאר נמחק]. (ש"מ): **כו]** תיבות ותניא אחריתי וכו' שייכים לעיל, ומתחיל הדיבור הא דתניא. (ש"מ): **כז]** תיבות דכיון דשבתות כגופין דמיין נמחק. (ש"מ ובה"ז): **כח]** מכלום. (ש"מ):

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה השוכח וכו' מלאכות הס"ד ואח"כ מ"ה אחת חטאת:

שיטה מקובצת

בגופין דמיין. וחייב על כל שבת ושבת ועל כל מלאכה ומלאכה של כל אב ואב: **וכי בעי מיניה שגגת שבת** כו'. תימה לרב חסדא מאי ראיה מביא ר' אליעזר מבהמה דמאי ימים שבינתים איכא דאין לה ימי היתר, ואין לפרש הבא על הבהמה יוכיח שאם בא ה' ביאות אפילו על בהמה אחת חייב על כל אחת ואחת שהרי ר"א מחייב על כל כח וכח וכ"ש מלאכות הרבה בשבתות הרבה דא"כ מה השיב ר"ע בהמה כשבת כי היכא דמבעיא ליה בשבתות הרבה מבעיא ליה נמי בבהמה ואי בבהמה אחת איירי פשיטא ליה לר"ע כיון דליכא גופין מחולקין וצ"ע. (תוס' הרא"ש ז"ל. ועיין תוס' לעיל במשנה): **תוס' ד"ה דתנן** וכו' **וא"ת.** נ"ב וזה לשון הרא"ש ז"ל תימה מאי רבא מאי מייתי ראיה לדבריו דילמא כדפריך אביי והא מסתבר טפי למימר דלא פליגי וי"ל דסבר רבה (נ"א: רבא) כיון דבעא מיניה אי ולדי מלאכות כמלאכות דמיין מסתמא אותה משנה דהיודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה דמתנייא אצל משנה דהעושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת גם ההוא מבעיא ליה. עכ"ל הרא"ש. (גליון): ד"ה א"ר חסדא כו' הויא ידיעה לחלק. עיין בהשמטות: [ד"ה ותניא כו'] **בהעלם אחת שפטור מכלום.** לשון הקונטרס וקשה דמאי קאמר והא דתניא חייב בשגגת שבת וזדון מלאכות כיון דמדמינן שבת לגופין מלאכות חלוקות היכי מצטרפי והא חצי שיעור קצירה וחצי שיעור טחינה לא מצטרפי אפילו בשגגת שבת וזדון מלאכות לכך צריך לומר שיש שום טעם אחר [לחלק בין] שזדון שבת [ושגגת מלאכות א)] להיות כגופין מחולקין [טפי] משגגת שבת [וזדון מלאכות]:

א) בהוצאת אילן: יש חשיבות לשבתות להיות כגופים משגגת שבת:

מוסף רש"י

כל השוכח עיקר שבת. אין שבת בתורה (שבת סז:). **אינו חייב אלא אחת.** חטאת אחת, בגמ' יליף לה שמירה אחת לשבתות הרבה ושמירה לכל שבת ושבת, ומסתברא דכי כתיב שמירה אחת לשבתות הרבה כי האי גוונא כתיב, דכולה חדא שגגה היא וקרבן אשוגג קאתי (שם). **היודע עיקר שבת.** שיש שבת בתורה ונאסרו בה מלאכות, **ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה.** על ידי שגגת שבת ששכח ששבת היום, מדקתני סיפא היודע שהוא שבת מכלל דרישא דאין יודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה בענין זה ולא נודע לו בינתים שחטא (שם). **חייב על כל שבת ושבת.** חטאת אחת לכל שבת, ואע"פ שלא נודע לו בינתים והעלם אחד הוא, אמרינן ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק, שאי אפשר שלא שמע בינתים שאותו היום היה שבת אלא שלא זכר לו במלאכות שעשו בו, ושגגה קמייתא משום שבת הוא דהואי והא אתידע ליה ביני ביני, הלכך כל חדא שבת חדא שגגה היא, ומיהו על הרבה מלאכות שבכל שבת לא מיחייב אלא חדא, דכולה שבת חדא שגגה, דהא לא שגג אמלאכות, דיודע הוא שהמלאכות אסורות אלא אשבת הוא דשגג (שם). **היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה.** שלא ידע שהמלאכות הללו אסורות ועשאם כמה פעמים בכמה שבתות, **חייב על כל אב מלאכה ומלאכה.** חטאת אחת, ואע"פ שחזר וכפלה בכמה שבתות, כולה חדא שגגה היא, דהא לא נודע לו בינתים, ולענין שגגת שבת הוא דאיכא למימר ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק, אבל לענין שגגת מלאכות לא אמרו הכי, דמשום הפסק ימים אין לו לדעת אלא אם כן ישב ועסק לפני חכמים בהלכות שבת, ומיהו בחטאת אחת לא מיפטר על כל שבת, דשגגה לאו בשבת הויא אלא במלאכות, ושגגות טובא הוו לשבת אחת, ובגמרא (שם ע.) יליף פעמים שהוא חייב על כל אחת ואחת ופעמים שאינו חייב אלא אחת על כל שבת, ומסתברא דחיובא בזדון שבת ושגגת מלאכות, דאיכא שגגות טובא, ופטורא בשגגת שבת וזדון מלאכות דחדא שגגה היא (שם סז:). אב מלאכה דנקט לאו למעוטי תולדות, דה"ה לתולדות ובלבד שיהא תולדות דשני אבות, אלא למעוטי היכא דהוו ב' תולדות דאב אחד או אב ותולדה שלו, דאינו חייב אלא אחת, כדקתני סיפא **העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת.** שתי תולדות של אב אחד, **אין חייב אלא אחת.** דהרי הוא כעושה וחוזר ועושה בהעלם אחד, ואין חילוק חטאות בהעלם אחד אלא בגופי עבירה שאינן דומין, או בחילוק שבתות לענין שגגת שבת (שם סח.).

והא דתניא חייב בשגגת שבת וזדון מלאכות (א) א] (דשבתות כגופין דמיין) דקסבר א) אין ידיעה לחצי שיעור אלא ב] לרבא דאמר ס"ל לר"ע דשבתות כגוף אחד הן בשלמא הא דתניא חייב משכחת לה בין בזדון שבת ושגגת מלאכות דשבתות כגוף אחד הן ובין בשגגת שבת וזדון מלאכות דקסבר אין ידיעה לחצי שיעור ג] ואלא הדתניא פטור במאי מוקמת לה לא בחדא ולא בחדא אמר לך רבא רבן גמליאל ס"ל כר' אליעזר דאמר שבתות כגופין דמיין והא מדקתני ומודה רבן גמליאל מכלל דפליגי אאחרנייתא אי אמרת בשלמא כר' עקיבא ס"ל היינו דפליגי בשגגת שבת וזדון מלאכות דרבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור ד] ומודה רבן גמליאל בזדון שבת ושגגת מלאכות שהוא פטור אלמא שבתות כגופין דמיין אלא אי אמרת רבן גמליאל כר' אליעזר ס"ל מכלל דפליגי במאי אי בשגגת שבת וזדון מלאכות אפילו רבי אליעזר כרבן גמליאל ס"ל דאין ידיעה לחצי שיעור דתניא הכותב שתי אותיות בשתי שבתות אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו ר' אליעזר מחייב ואלא באחת על האריג חיובי מחייב ב) דתנן ר"א אומר א האורג שלשה חוטין בתחלה ואחד על האריג חייב (ב) אמר ה] רבא מכלל דפליג בחדא ג) דתניא הוציא חצי גרוגרת וחזר והוציא חצי גרוגרת בהעלם אחת חייב בשתי העלמות פטור רבי יוסי אומר ב בהעלם אחד ו] ברשות אחד חייב ז] בשתי רשויות פטור דר' גמליאל כת"ק ור' אליעזר כרבי יוסי ת"ש אמר לו חייב על כל אחת ואחת מק"ו ומה נדה שאין בה תוצאות הרבה [כו'] בשלמא לרב חסדא דאמר שגגת שבת וזדון מלאכות בעי מיניה דימים שבינתים מי הויין ידיעה לחלק או לא היינו דקאמר ליה ומה נדה אלא לרבא דאמר זדון שבת ושגגת מלאכות הוא דבעי מיניה דשבתות אי כגופין דמיין ח] ואי לא ליתני נדות אמר לך רבא תני נדות שמואל תני נדה רב אדא בר אהבה תני נדה רב נתן בר אושעיא ט] אמר תני נדות ולרב חסדא דאמר שגגת שבת וזדון מלאכות הוא דבעי מיניה דימים שבינתים מי הויין ידיעה לחלק י] ואי לא נדה מאי ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק אית בה אמר רבא ג כגון שבא עליה וטבלה וראתה וחזר ובא עליה וטבלה יא] וחזר ובא עליה דטבילות הויין כימים שבינתים ת"ש הבא על הקטנות יוכיח בשלמא לרבא היינו דקתני קטנות אלא לרב חסדא מאי קטנות קטנות דעלמא מתניתין דלא כהדין תנא דתניא א"ר שמעון בן אלעזר לא כך יב] שאלו ר' עקיבא לרבי יג] אלעזר אלא כך שאלו הבא על אשתו נדה וחזר ובא יד] על אשתו נדה בהעלם אחת מהו חייב אחת על כולן או חייב על כל אחת ואחת אמר ליה חייב על כל אחת ואחת מקל וחומר ומה שבת שאין בה אלא אזהרה אחת שהוא מוזהר על השבת והשבת אינה מוזהרת עליו חייב על כל אחת ואחת נדה שיש בה שתי אזהרות שהוא מוזהר על הנדה ונדה מוזהרת עליו אינו דין שהוא חייב על כל אחת ואחת טו] אמרו לו לא אם אמרת בשבת שיש בה תוצאות הרבה טז] לחטאות הרבה תאמר בנדה שאין בה תוצאות הרבה יז] לחטאות הרבה אמרו לו הבא על הקטנות יוכיח שאין בה תוצאות הרבה יח] לחטאות הרבה וחייב על כל אחת ואחת יט] אמרו לו לא אם אמרת בקטנות שכן גופין מוחלקין כ] אמרו לו הבא על הבהמה יוכיח שאין גופין מוחלקין וחייב על כל אחת ואחת אמרו לו הבהמה כנדה:

הדרן עלך אמרו לו

ספק ד אכל חלב ספק לא אכל ואפילו אכל ספק יש בו כשיעור וספק

והא דתניא חייב בשגגת שבת וזדון מלאכות. דאי נמי סבירא לן ימים שבינתים ידיעה הן הכא ליכא למימר דמהני חילוק שבתות לחלק שלא יצטרפו דקסבר אין ידיעה לחצי שיעור: **לא בחדא ולא בחדא.** בשגגת מלאכות לא מוקמת לה דהא אמר לעיל לר' עקיבא לאו כגופין דמיין ומצטרפין ובשגגת שבת נמי לא דאי נמי אמרינן ימים שבינתים הויין ידיעה לחלק הא שמעינן ליה לר"ג לעיל [טז:] דאין ידיעה לחצי שיעור דקתני בשתי העלמות ר"ג מחייב: **א"א בשלמא כר"ע ס"ל.** דאית ליה לר"ע נמי שבתות כגופין דמיין והא דקתני מודה לר"ע הוא דמודה כא] היינו דפליגי כב] בהכותב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו בשגגת שבת וזדון מלאכות דר' גמליאל מחייב כאידך ברייתא [שם] דאין ידיעת ימים שבינתים מועלת לחצי שיעור ור' עקיבא היינו חכמים דפטרי סבר יש ידיעה: **אלא אי אמרת כר"א ס"ל.** בשגגת מלאכות וזדון שבת דהאי דקתני ומודה לר"א קאמר על כרחיך מכלל דפליגי במקצת (ג): **ר"א מחייב.** ודאי בשגגת שבת קאמר ומש"ה קתני דאין ידיעה לחצי שיעור דאי כג] בשגגת שבת וזדון מלאכות הא כולי עלמא מודו לר"א שבתות כגופין דמיין ופטור: **אלא באחת על האריג.** פליגי ר' גמליאל ור"א כד] והכי קאמר מודה ר"ג לר"א בכותב אות אחת כו' כה] וזדון שבת ושגגת מלאכה שהוא פטור דשבתות כגופין דמיין ואף על גב דפליג עליה באחת על האריג דהתם מחייב ר' גמליאל אע"ג דדמי להאי דכותב חצי שיעור בשבת כו] שני ומשלים לשיעור הראשון ואורג נמי חצי שיעור על האריג כז] אפילו הכי מחייב ר"ג דהכא היינו טעמא דשבתות כגופין דמיין ולא מצטרפין דדמי כחורש חצי שיעור וזורע חצי שיעור אבל באורג דמעיקרא הוי בהאי בגד אריג שיעור הרבה חשיב האי חוט שארג זה אגב כל הבגד ואף על גב דת"ק דר' גמליאל דפליג עליה באין ידיעה לחצי שיעור לאו ר"א הוא כח] אפילו הכי האי ומודה דקתני אדר"א קאי ופלוגתא דאחת על האריג והא דקתני ליה הכא גבי העלמות כט] איידי דאיירי בכותב לאלאים (ד) הא ר"א נמי חיובי מחייב: **אמר** ל] **רבא.** לעולם ומודה דקתני לר"א מודה והאך פלוגתא קאי דפליגי לא] בהדא: **בשתי העלמות פטור.** לב] ויש ידיעה לחצי שיעור: **לשתי רשויות.** ושתיהן רה"ר פטור דרשויות מחלקות. ברייתא דלעיל מודה ר' גמליאל לר"א דשבתות כגופין דמיין דמחלקין לכתיבת שתי אותיות מלצרף אבל בהא פליג עליה דרשויות לא מחלקות: **היינו דקא"ל ומה נדה.** דנדה אית בה ידיעת ימים שבינתים כדמפרש לקמן: **אלא** לג] **לרבא דאמר.** [טז.] דגופין בעא מיניה מאי פשיט ליה מנדה בנדה מאי חילוק גופין איכא: **תני נדות.** מה נדות שאין בהן תולאות הרבה הבא על חמש נשים נדות חייב על כל אחת ואחת כו' דגופין לד] ניניהו שבתות לא כ"ש שהן גופין לה]: **שמואל תני נדה.** דס"ל כרב חסדא: **קטנות דעלמא.** אנשים הרבה הבאין על קטנות הרבה בנדות: **לא כי האי תנא.** דהאי תנא סבר נדה מיבעיא ליה ושבת פשיטא ליה: **חייב על כל אחת ואחת.** אם עשה חמש אבות מלאכות בהעלם אחד: **על הבהמה.** ביאות הרבה על אחת: **בהמה.** מיבעיא ליה כנדה: **הדרן עלך אמרו לו**

ספק אכל חלב. מפרש בגמרא [ע"ב] מר אמר חתיכה אחת ומר אמר שתי חתיכות: **ואפילו אכל.** כגון שסבור שומן הוא ואח"כ נודע לו שהוא (ה) אכל חלב אכל ספק לו] יש בו כזית ספק אין בו:

ר"ג כתנא קמא. לז] וקשה דמאי קאמר כת"ק דלר"ג העלמות אינן מחלקות שהרי כפשטה לא מצינו למימר דהא ת"ק קאמר בשתי העלמות פטור: **אמר לו הבא על בהמה** יוכיח שאין גופין מוחלקין. וה"ה דמצי למימר נדה יוכיח שהרי ר"א מחייב על כל אחת ואחת אלא לח] שלא שמע מרבותיו נדה רק בהמה לכך נקט ליה:

הדרן עלך אמרו לו

ספק אכל כו'. ומיירי בשעה שאכל היה סבור שהוא שומן דאי יודע שהוא ספק חלב היכי מייתי קרבן הא לא שב מידיעתו לט]:

מסורת הש"ס

א) [לעיל יב: וש"נ], ב) [לקמן יט:] שבת קה., ג) שבת פ. ב"ב נה.,

שינויי נוסחאות

א] תיבות דשבתות כגופין דמיין נמחק. (ש"מ ובה"ז): **ב]** אלא לרבה [וכל"ל בכל העמוד]. (ש"מ): **ג]** אלא הדתניא. (ש"מ): **ד]** שיעור ור' עקיבא סבר יש ידיעה לחצי שיעור. (ש"מ): **ה]** אמר רבה [רבא. ש"מ כ"י] מכלל דפליגי בחדא. (ש"מ): **ו]** אחד לרשות אחד. (ש"מ): **ז]** לשתי רשויות. (דפו"ר): **ח]** אי לא. (ש"מ): **ט]** תיבת אמר נמחק. (ש"מ): **י]** לחלק אי לא. (ש"מ): **יא]** וטבלה וראתה וחזר. (ש"מ): **יב]** כך שאל רבי עקיבא לרבי אליעזר אלא כך שאל הבא כו'. (ש"מ): **יג]** נ"ל, אליעזר. (גליון, וכ"ה בדפו"ר): **יד]** ובא עליה בהעלם. (ש"מ): **טו]** נ"ל, אמר. וכנ"ל לקמן. (גליון, וכ"ה בש"מ): **טז]** הרבה וחטאות הרבה. (ש"מ): **יז]** הרבה וחטאות הרבה אמר לו. (ש"מ): **יח]** הרבה וחטאות הרבה. (ש"מ): **יט]** ואחת אמר. (ש"מ): **כ]** מוחלקין אמר לו הבא כו' ואחת אמר לו בהמה כנדה. (ש"מ): **כא]** דמודה. הוא סוף הדיבור, ומתחיל הדיבור היינו. (ש"מ): **כב]** דפליגי בכותב אות. (ש"מ): **כג]** דאי בזדון שבת ושגגת מלאכות הא. (ש"מ): **כד]** ור"א דלר"א פטור ולר"ג מחייב וה"ק. (ש"מ): **כה]** כו' בזדון שבת. (ש"מ): **כו]** בשבת זו ומשלים לשבת אחרת לחצי שיעור הראשון ואורג. (ש"מ): **כז]** האריג נמי כן הוא ואפ"ה מחייב ר"ג דהכא גבי כותב ה"ט דפטור דשבתות. (ש"מ): **כח]** הוא דהא ר"א בידיעה לחצי שיעור סבר כר"ג אפ"ה. (ש"מ): **כט]** העלמות. ס"א דאידי ואידי בעושה לאלאים איירי. (ש"מ): **ל]** אמר רבה לעולם. (ש"מ): **לא]** דפליגי בחדא הוא סוף הדיבור. (ש"מ): **לב]** פטור דיש ידיעה. (ש"מ): **לג]** אלא לרבה דאמר. (ש"מ): **לד]** דגופין מחולקין ניניהו. (ש"מ): **לה]** גופין מחולקין הוא סוף הדיבור. (ש"מ): **לו]** ספק אם יש. (ש"מ): **לז]** ר"ג כת"ק פי' דמדמי' ב' העלמות דר"ג לשתי רשויות דת"ק שהרי ת"ק סבר דרשויות אין מחלקות לאפטוריה המוציא גרוגרת וכמו כן סבר ר"ג דהעלמות אינן כו'. (ש"מ): **לח]** אלא בהמה שמע מרבותיו לכך נקט ליה [והשאר נמחק]. (ש"מ): **לט]** מידיעתו הוא ובעינא שאם היה יודע בשעת אכילתו שהיה אסור לא היה אוכלו [הס"ד]. (ש"מ וש"מ כ"י). **ובכ"י נוסף:** ובגמרא פליגי אמוראי אי בעינן חתיכה אחת משתי חתיכות או לא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וזדון מלאכות דאף דשבתות כגופין דמיין: **(ב)** שם ואחד על האריג חייב **רבא אמר** מכלל: **(ג)** רש"י ד"ה אלא וכו' במקצת דר"א מחייב וכו' לחצי שיעור ופריך דאי כצ"ל והד"א: **(ד)** ד"ה אלא באחת וכו' לאלאין קאמר ובהא ר"א נמי חיובי מחייב הס"ד ואח"כ מ"ה רבא אמר לעולם: **(ה)** ד"ה ואפילו וכו' נודע לו שהוא חלב כצ"ל ותיבת אכל נמחק:

שיטה מקובצת

והא מדקתני ומודה כו'. עיין בהשמטות: **אלא באחת על האריג.** ופי' ומודה ר"ג דקתני אבעלמא קאי (וה"ג) [וה"ק] ר"ג לר"א אע"ג דפליגנא עלך באחת על האריג דאת מיפטרת ליה ואנא מחייבנא ליה בהא מודינא שאם כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת זו דפטור וא"ת אמאי פטור והלא הוסיף אות אחת על הכתב הוא ויש לומר דמשכחת לה דפטור דכתב בשני קלפים אות אחת על קלף זה ואות אחת על הכתב בקלף אחר. (תוס'): **אלא באחת על האריג** חייב ואם כתב אות אחת בחול ואות אחת בשבת אצל אות ראשונה חייב וכן נמי בשתי שבתות ואפ"ה מודה הוא בשתי שבתות בענין אחר דפטור היכי דלא הוי אחד על האריג כמו בזדון שבתות ושגגת מלאכות וכתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת אחרת על אחת [פי' על קלף אחר עכ"ה]. (הרא"ש ז"ל): **אלא אמר רבה.** לעולם אימא לך מודה ר"ג דקתני אמר אר' אליעזר אע"ג דפלגינא עלך בעלמא בדין חילוק ב' רשויות דאת פטרת ואנא מחייבנא בהא מודינא לך בכתב אות אחת דפטור: **דר"ג כת"ק.** דלית ליה רשויות מחלקות ולא ממש כותיה ס"ל דאילו ת"ק סבר העלמות מחלקות ואילו ר"ג סבר דאין ידיעה לחצי שיעור: **ור"א סבר כר' יוסי** דרשויות מחלקות והא נמי לא ממש כר' יוסי דאילו ר' יוסי ס"ל בשתי העלמות פטור דבהא לא פליג ר' יוסי את"ק דיש ידיעה לחצי שיעור ואילו ר' אליעזר שמעינן דס"ל אין ידיעה לחצי שיעור כדתניא לעיל בכותב שתי אותיות בשתי שבתות כו':

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"ט מהל' שבת הל' יח וכחכמים:

סו ב מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה כד:

סז ג מיי' פ"ה מהל' שגגות הלכה ה:

א ד מיי' פ"ח מהל' שגגות הלכה ג:

מוסף רש"י

אין ידיעה לחצי שיעור. אכל חצי שיעור ונודע לא הויא ידיעה לחלק, דאם חזר ואכל חצי שיעור מצטרפין (לעיל יב:). **ר"א אומר.** אתא לפרושי שיעור אורג שמנו באבות מלאכות דתנן התם שני חוטין (שבת קה.). **האורג שלשה חוטין בתחלה.** אם זו תחילת אריגתו של בגד, **ואחד על האריג.** אם מוסיף הוא על האריג שיעורו באחת, דמצטרף עם השאר (שם). **בהעלם אחת חייב.** שלא נודע לו בינתים שהוא שבת, דידיעה מחלקת (רשב"ם ב"ב נה:). **ברשות אחד.** ברה"ר עצמה שהוציא בה חצי גרוגרת ראשון, באותה עצמו הוציא האחרון (שם נו.). **בשתי רשויות.** ושתיהן רה"ר אלא שיש הפסק ביניהם (שבת פ.) **בשתי** רה"ר המופלגים זה מזה, **פטור.** דרשויות מחלקות ס"ל (ב"ב שם).

הדרן עלך אמרו לו

רבינו גרשום

והא דתניא חייב בשגגת שבת וזדון מלאכות. דימים שבינתיים הויין ידיעה לחלק וקסבר הכא לא הויא ידיעה לחלק דאין ידיעה לחצי שיעור אלא מצטרפין וחייב: **אלא לרבא דאמר סבירא ליה לר' עקיבא דשבת[ות] כגוף אחד הן.** דהכי קאמר רבא לעיל ופשט ליה דכי גופין דמיין ולא קביל מיניה אלא סבר כגוף אחד הן: **בשלמא הא דתניא חייב משכחת לה בין בזדון שבת ושגגת מלאכות.** דהיינו טעמא דחייב **דשבתות כגוף אחד הן ובין בשגגת שבת וזדון מלאכות** דימים שבינתיים הוויין ידיעה והכא חייב דאין ידיעה לחצי שיעור ומצטרפין: **אלא הא דתניא פטור במאי מוקמת לה לא בהדא ולא בהדא.** לאו בזדון שבת ושגגת מלאכות ולאו בשגגת שבת וזדון מלאכות: **אמר לך רבא.** מהכא לא מצית יליף דאמינא **רבן גמליאל** דפטור **כר' אליעזר סבירא ליה דאמר** במתניתין **שבתות כגופין דמיין** הילכך לא מצטרפי שבתות. ולא סבירא ליה כר' עקיבא: **והא מדקתני הכא ומודי רבן גמליאל מכלל דפליגי באוחרנתא.** רבן גמליאל וחכמים: **אי אמרת בשלמא.** האי ומודה רבן גמליאל לחכמים דחכמים היינו רבי עקיבא דרבן גמליאל **כר' עקיבא סבירא ליה: היינו דפליגי.** באוחרנתא **בשגגת שבת וזדון מלאכות** דימים שבינתים הוויין ידיעה לחלק: **דרבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור.** וחייב: **ור' עקיבא סבר כו': ומודה רבן גמליאל** לר' עקיבא **בזדון שבת** כו'. **אלא אי אמרת רבן גמליאל כר' אליעזר סבירא ליה.** דר' אליעזר היינו חכמים דקאמר ומודה להו רבן גמליאל **מכלל דפליגי** באוחרנתא במאי פליגי: **אי בשגגת שבת וזדון מלאכות.** דימים שבינתים הוויין ידיעה לחלק ורבן גמליאל דמחייב דקסבר אין ידיעה לחצי שיעור בהא **אפי' ר' אליעזר כרבן גמליאל סבירא ליה דאין ידיעה לחצי שיעור דתניא הכותב שתי אותיות** כו' ר' **אליעזר מחייב. ואלא באחד על האריג** פליג ר' אליעזר (נמי). היינו נמי חצי שיעור בהא נמי **חיובי מחייב** ר' אליעזר: **דתנן** ר' **אליעזר אומר האורג** כו'. אלא ודאי כר' עקיבא סבירא ליה: **אמר רבא** לעולם כר' אליעזר סבירא ליה ומכלל דפליגי בהדא: **דתנן הוציא חצי גרוגרות וחזר והוציא חצי גרוגרות בהעלם אחד חייב.** דמצטרפין: **בב' העלמות פטור ר' יוסי אומר בהעלם אחד** אם **לרשות אחת** הוציאן חייב. דמצטרפין **לשתי רשויות** אין מצטרפין ופטור **דרבן גמליאל** מחמיר **כתנא קמא** והכי קסבר בהעלם אחד חייב אע"ג דהוציאן לשתי רשויות. ור' **אליעזר** סבר לה **כר' יוסי** דאם הוציאן לשתי רשויות אע"ג דבהעלם אחד פטור. ובהדא פליגי. בהידין מסתברא כרבא אי כרב חסדא: **אמר לו** ר' אליעזר **חייב על כל אחת ואחת מק"ו ומה נדה כו': בשלמא לרב חסדא דאמר שגגת שבת וזדון מלאכות.** דליכא חילוק מלאכות ובעא מיניה **דימים שבינתים מי הוויין ידיעה לחלק אי לא: היינו דקאמר ליה ומה נדה.** דהתם בנדה נמי ימים שבינתים הוויין ידיעה לחלק כדמפרש לקמן: **אלא לרבא** כו'. דאי כגופין דמיין אי לא בעא מיניה וקא אמר ליה ומה נדה היינו גוף אחד א"כ ומה נדות איבעי ליה למיתנא דנדות הוו גופין מוחלקין: **אמר לך רבא תני** ומה נידות: **שמואל תני נדה** וסבירא ליה כרב חסדא: **ולרב חסדא** [כו'] נדה **מאי ימים שבינתים הוויין ידיעה לחלק אית ליה אמר רבא כגון שבא עליה וטבלה** כו'. דבטבילות הוויין כימים שבנתים לחלק על כל ביאה וביאה: **בשלמא לרבא.** דאמר שבת אי כגופין דמיין אי לא בעיא מיניה **היינו דקתני** הבא על הקטנות דהיינו גופין מוחלקין: **אלא לרב חסדא.** דאמר דימים שבינתים הוויין ידיעה לחלק בעא מיניה אמאי קאמר הבא על הקטנות ליתני הבא על הקטנה חמש ביאות ואית בה ימים שבינתים לחלק כדאמרן: אין הכי נמי מצי למיתני **ומאי קטנות** כל **קטנות דעלמא** דאם בא על אחת מהן ביאות הרבה חייב על כל אחת ואחת: מתניתא **דלא כהדין תנא דתניא אמר** ר' שמעון כו': **תאמר בנדה שאין בה תוצאות הרבה.** ענינים הרבה לא אבות ולא תולדות אלא חיוב ביאה בלבד: **לא אם אמרת בקטנות** נדות שהן **גופין מוחלקין** תאמר בנדה שהיא גוף אחד: **א"ל הבא על הבהמה** יוכיח. **א"ל** בהמה הואיל והיא גוף אחד מיבעיא לי כמו נדה אם אינו חייב אלא אחת או חייב על כל אחת ואחת: **סליק פירקא**

מדסיפא בשתי חתיכות רישא נמי בשתי חתיכות. והכא נמי [כז]אפי' אכל ספק יש בו כשיעור כו' כמו כן צריך לומר דמיירי שיש שתי חתיכות לפניו ובשתיהן כשיעור [כח]וכך צ"ל על כרחין שהרי אמרינן לקמן איכא בינייהו כזית ומחצה דלמאן דאמר [כט]איקבע איסורא ליכא אם כן שמע מינה דיש שתי חתיכות ומכל מקום [ל] האי זית אכל ואפילו אכל מן האיסור מספק הוא אם אכל כזית ואשמעינן דאפילו בספק ספיקא מייתי אשם תלוי וגבי שבת ויום חול נמי מצינו למשכח שתי חתיכות כגון שעשה מלאכה בין השמשות דספק [לא]יום או לילה וגם איקבע איסורא שעשה מלאכה בבין השמשות קרוב למוצאי שבת דאיקבע איסורא כל היום וגם אפשר לברר איסורא שיוכל לראות לפי ענין המלאכה [לב] שפעל בשבת לפי מה שיש כמה עבר מן הלילה ולא עבר ממנה רק [לג]מעט ופעל מלאכה רבה א"כ פעל קצת מן היום: **אמר** רב יהודה אמר רב כו' חתיכה אחת פטור כו'. ואם תאמר דהא אמרינן פרק שני דכתובות (דף כג:) גבי שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת כו' ופריך עלה הבא עליה באשם תלוי קאי ומאי פריך הא בעינן מצות יש לומר דהתם פריך למאן דאמר הכא דלא בעינן חתיכה משתי חתיכות אבל [לד]קשה דרב אדרב שהרי קאמר הכא רב יהודה אמר רב ובפרק האשה רבה (יבמות פח.) קאמר אמר רבה אמר רב לא שנו אלא שנשאת בעד אחד כו' ופריך הש"ס הבא עליה באשם תלוי קאי ומאי פריך ותירץ דהכי פריך הבא עליה באיסור אשם תלוי קאי ועוד יש לומר דפריך התם לרב נחמן [לה]דמתרץ הכא טעמא דרב משום איקבע איסורא והיכא דאכל עובד כוכבים הראשונה [לו] משום השניה חייב משום דאיקבע איסורא וניחא התם דפריך שפיר שהרי כבר איקבע איסורא שהיתה אשת איש: **ותני** עלה וחייבים באשם תלוי. וקשה שהרי הכא משמע דברייתא מפרשא למתני' והתם [לז]פרק כל היד (נדה יד:) לא משמע הכי דאמר על מתני' ופטורין מן הקרבן תנא וחייבין באשם תלוי ותנא דידן סבר בעינן חתיכה משתי חתיכות (י) ועוד קצת קשה אמאי לא[לח] קאמר מהא (הוריות דף ח:) ומביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבנדה ואע"ג דליכא שתי חתיכות[לט]:

אין בו [א]שומן וחלב לפניו ואכל אחד מהן ואינו יודע איזה מהן אכל אשתו ואחותו עמו בבית שגג באחת מהן ואינו יודע באיזו מהן שגג שבת ויום חול ועשה מלאכה באחד מהן ואינו יודע באיזו מהן עשה א מביא אשם תלוי (א)כשם שאם אכל חלב וחלב בהעלם אחת אינו חייב אלא חטאת אחת [ב]כן על לא הודע שלהן אינו מביא אלא אשם תלוי אחד אם היתה ידיעה בינתים ב כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת ואחת כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת ג כשם [ג] (א) שאכל חלב ודם ופיגול ונותר בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת כך על לא הודע שלהן מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת: **גמ'** איתמר רב אסי אמר חתיכה אחת שנינו ספק של חלב ספק של שומן חייא בר רב אמר (ב) ד חתיכה משתי חתיכות שנינו במאי קא מיפלגי רב אסי סבר ג יש אם למסורת 1מצות כתיב וחייא בר רב [ד]אמר יש אם למקרא [ה]מצוות קרינן איתיביה רב הונא לרב אסי ואמרי לה חייא בר רב לרב אסי חלב ושומן לפניו ואכל אחת מהן מאי לאו מדסיפא שתי חתיכות רישא נמי שתי חתיכות אמר להו רב ד לא [ו]תיזלא בתר איפכא דיכול לשנויי לכו סיפא בשתי חתיכות רישא בחתיכה אחת אי הכי יש לומר חתיכה אחת מחייב שתי חתיכות צריכא למימר ה זו ואין צריך [ז]למימר זו (ב) ולחייא בר רב דאמר מדסיפא בשתי חתיכות רישא נמי בשתי חתיכות מיתנא תרתי למה לי פרושי קא מפרש ספק אכל [ח][חלב] ספק לא אכל (חלב) מביא אשם תלוי כיצד כגון שהיה חלב ושומן לפניו אמר רב יהודה אמר רב היו לפניו שתי חתיכות אחת של שומן ואחת של חלב אכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל חייב חתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן ואכלה פטור אמר [ט]רבא מאי טעמא דרב דאמר קרא 2ועשה אחת מכל מצות ה' בשגגה עד שישגוג [י]בשתים מצות כתיב מצוות קרינן איתיביה [יא]אביי ו רבי אליעזר אומר ה כוי חייבין [יב]עליו אשם תלוי אמר לו ר' [יג]אליעזר סבר ז יש אם למסורת מצות כתיב איתיביה ח ו ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון יוצא והולד כשר [יד] ז וחייב באשם תלוי הא מני רבי אליעזר היא איתיביה ט נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן על שלה [טו]אתיום טמאין ח וחייבין בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ט ופטורין מן הקרבן ותני עלה י (ג) [טז]חייב משום אשם תלוי הא מני רבי אליעזר היא א"ר [יז]חייא אמר רב היו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואכל אחת מהן ואינו יודע איזה מהן אכל חייב חתיכה[יח] ספק של שומן ספק של חלב ואכלה פטור א"ר זירא מ"ט דרב קסבר שתי חתיכות אפשר לברר [יט]איסורו חתיכה אחת אי אפשר לברר [כ]איסורו מאי איכא בין טעמא [כא]דרבא לטעמא דרבי זירא איכא בינייהו כזית ומחצה [כב]לרבא ליכא מצוות ופטור לרבי זירא אפשר לברר איסורו איתיביה רבי ירמיה לרבי זירא רבי [כג]אליעזר אומר כוי חייבין על חלבו אשם תלוי אמר ליה רבי אליעזר סבר לא בעינן לברר [כד]איסורו

אכל אחד מהן. וכסבור שומן הוא ואחר כך נודע שהאחד היה חלב וזה לא ידע איזו אכל מביא אשם תלוי אבל אם בשעת אכילה היתה לו ספק והזיד ואכלה מספק מזיד הוא ופטור: **שגג באחת מהן.** כסבור זו היא אשתו ואחר כך נסתפק איזו (ד) היתה מביא אשם תלוי ואם נודע לו שאחותו היתה מביא חטאת: **כך על לא הודע שלהן.** כגון אכל שתי חתיכות כסבור (ה) שומן הן ואחר כך נודע שהן ספק אינו מביא אלא אשם תלוי אחד הואיל ולא נודע בין אכילה לאכילה שספק חלב אכל: **ואם היתה ידיעה בינתים.** ידיעת ספק: **כשם שהוא מביא חטאת על כל אחת.** אם היתה ידיעה ודאי בינתים: **כך.** בידיעת ספק מביא שני אשמות תלויין: **גמ' חתיכה אחת שנינו.** אכל חתיכה אחת כסבור שומן הוא ואחר כך נודע לו שספק הוא היינו הא דקתני מתני' ספק אכל חלב וכו': **חתיכה משתי חתיכות.** כדמפרש בסיפא חלב ושומן לפניו כו' אבל חתיכה אחת פטור: **מצות כתיב.** בויקרא גבי אשם תלוי ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא (ו) את אשמו וגו': **מצוות קרינן.** דמשמע אחת מתוך שתים: **ב' חתיכות מיבעיא.** דבשלמא חתיכה אחת איכא לפלוגי משום טעמא דלקמן דאי אפשר לברר איסורו או דלא איקבע איסורו אבל שתי חתיכות ליכא למימר הכי: **כוי.** ספק בהמה ספק חיה: **אשם תלוי.** אף על גב דליכא חתיכה אחת משתי חתיכות אם אכל חלבו בשוגג כסבור חיה הוא[כה]: **ספק בן תשעה כו'.** היבמה שנתייבמה בתוך שלשה חדשים: **וחייבים באשם תלוי.** שמא בן הראשון הוא ונמצא שבא על אשת אח שיש לה בנים שהוא בכרת והא אשה דומיא דחתיכה אחת היא: **נמצא על שלו.** במסכת נדה בפרק כל היד (דף יד.) דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים שני סדינים לקנח אחד לו ואחד לה נמצא על שלו ודאי בשעת תשמיש היה ובועל נדה בשוגג הוה וחייבים שתי חטאות: **אתיום.** לשון יווני הוא. כלומר לאחר תשמיש: **לאחר זמן.** התם [שם:] מפרש שיעורא: **וחייבין באשם תלוי.** ואמאי הא ליכא שתי מצוות: **אפשר לברר איסורו.** דאשם תלוי אינו בא אלא להגין מן הייסורין עד שיוודע לו ויביא חטאת כדמפרש בפרק בתרא (לקמן כה.) הילכך שתי חתיכות [ואכל אחת] ונשארה האחת אפשר שיבוא לאחר זמן בקי שיכיר אם זו הנותרת שומן ודאי חלב אכל ויביא חטאת אבל חתיכה אחת ואכלה אי אפשר לבררה: **מאי איכא בין רבא.** דאמר לעיל טעמיה דרב משום יש אם למקרא: **לר' זירא.** דמפרש טעמיה דרב (ז) לברר איסורו: ה"ג **איכא בינייהו כזית ומחצה.** כגון ב' חתיכות בזו כזית ובזו כחצי זית ואכל את של כזית ואין ידוע אם הוא חלב או שומן: **לרבא ליכא מצוות.** [כו]ליכא ב' זיתים ופחות מכזית כמאן דליתיה: **לר' זירא אפשר לברר האיסור.** בחצי זית זה הנשאר: **כוי חייבים כו'.** והא אי אפשר לברר איסורו:

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ח מהל' שגגות הל"ב:
ג ב ג מיי' שם הל"ו:
ד ד מיי' שם הלכה ג:
ה ה מיי' שם וכאידך מ"ד:
ו ו מיי' פ"א מהל' יבום הלכה כג טוש"ע אה"ע סי' קס"ד סעיף ו:
ז ז מיי' פ"ח מהל' שגגות הלכה ג וכאידך מ"ד:
ח ח ט מיי' שם ופ"ה הל' ו:

הגהות הב"ח

(א) במשנה כשם שאם אכל חלב ודם: **(ב)** שם גמרא ואין צריך למימר זו קתני ולחייא בר רב: **(ג)** שם ותני עלה וחייבים באשם תלוי כצ"ל ותיבת משום נמחק: **(ד)** רש"י ד"ה שגג וכו' איזו מהן היתה: **(ה)** ד"ה כך על וכו' כסבור ששתיהן שומן הן ואח"כ נודע שכל אחת מהן ספק וכו' ולא נודע לו בין: **(ו)** ד"ה מצות כתיב וכו' והביא וגו' כצ"ל ותיבות את אשמו נמחק: **(ז)** ד"ה לרבי זירא וכו' דרב דאי אפשר לברר איסורו:

מוסף רש"י

אכל חלב וחלב. שני זיתים והפסיק ביניהם יותר מכדי אכילת פרס דהוו להו שתי אכילות (שבת עא.). **יש אם למסורת.** כמה שכתב משה ומסר בספר תורה לישראל, היא האם והעיקר, ולא כמו שהוא נקרא (סוכה ו:) כמה שנמסרה כתב של תיבה למשה אנו צריכין לדורשה ולא לפי המקרא (מכות ז:) שנמסרה כתיבתו לכתבו חסירה (סנהדרין ד.). **יש אם למקרא.** בתר קרייה אזלינן דהיא עיקר (סנהדרין ד.). **לא תיזלא בתר איפכא.** דבר שאינו (קדושין מו.) או: לא תשיבו בבית המדרש ממשנה הנהפכת לשני צדדים, שיוכל המתרץ לתרץ משמעה אחר דבריו (כתובות מח:). **יוציא והולד כשר.** ממה נפשך (יבמות לה:). **נמצא על שלו.** דם על המפה שקנח בה אחר תשמיש (שבועות יח.) ואפילו לאחר זמן ששהה לאחר בעילה זמן ארוך קודם קינוח בידוע שהיה דם בשעת תשמיש, טמאין. שניהם טומאת שבעה כדין בועל נדה, כדכתיב (ויקרא טו) ותהי נדתה עליו (נדה יד.) היא משום נדה והוא משום בועל נדה, דודאי ראתה דם קודם בעילה או בשעת בעילת תשמיש (שבועות שם). **על שלה אתיום.** מיד לאחר בעילה (נדה שם). **לאחר זמן.** לאחר אותיום, טמאין מספק. שניהם שבעה ימים, ומיהו טומאת ספק הוא לתלות אבל לא לשרוף (שם). **ותני עלה.** אנמצא לאחר אותיום קאי, דקתני במתני' ופטורין מן הקרבן (שם יד:).

רבינו גרשום

ספק אכל חלב כו': מביא אשם תלוי על כל ספק מאלו. ולכשיודע לו דודאי אכל יביא חטאת. **כך על לא הודע שלהם** שלא נודע לו שודאי אכל אלא נודע לו שספק חלב אכל **אינו מביא אלא אשם** תלוי אחד: **אם היתה ידיעה בינתים.** בין זית לזית **כשם שהוא** מביא על ידיעה ודאית **חטאת על** כל אחד **כך** על ידיעת ספק **מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת: כשם שאם אכל חלב ודם ונותר ופיגול בהעלם אחד.** שלא היתה בו ידיעה אלא לבסוף **חייב על כל** אחד ואחד חטאת מפני שהן שמות מוחלקין: **כך על לא הודע שלהם.** שנודע לו שספק חלב ודם ונותר אכל **מביא אשם תלוי על כל אחד: גמ' חתיכה אחת שנינו.** בריש דמתניתין: **וחייא בר רב אמר חתיכה אחת מב' חתיכות.** א' של חלב וא' של שומן שנינו דלא ידע אי זו אכל: **במאי פליגי.** מכדי בין למר בין למר חייב באשם תלוי במאי פליגי: **רב אסי סבר יש אם למסורת מצות כתיב.** ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ (א)בעשותה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשנה היינו חתיכה אחת ספק חלב ספק שומן שמצוה שלא לאוכלה: **יש אם למקרא מצות קרינן.** דמשמע א' מתוך שנים היינו ב' חתיכות של ספק שמצווה שלא לאוכלן: **לא תיזלו בתר איפכא.** להפך אחר קושיות **יכול לשנויי לכו כו': עד שישגוג בשתי מצות.** בב' חתיכות דקסבר יש אם למקרא ומצות קרינן: **כוי.** דלא הכריעו בו חכמים אם מין חיה אם מין בהמה **חייבין על חלבו אשם תלוי** והא כוי חתיכה אחת היא: **אמר ליה ר' אלעזר אית ליה אם למסורת מצות כתיב: ספק בן תשעה לראשון.** כגון הבא על יבמתו בתוך ג' חדשים שמת אחיו ואשתו ילדה לסוף ו' חדשים והרי הוא ספק אם בן תשעה הוא ושל ראשון או בן שבעה ושל אחרון **יוציא** דשמא הוולד בן של ראשון הוא ולא היתה זקוקה לו וקא עבר עלה משום אשת אח **והולד כשר** ממה נפשך אם בן ראשון הוא הרי הוא כשר ואם בן אחרון הוא הרי הוא כשר: **וחייבין.** שניהם **אשם תלוי** שזה וזו לא ידעו שהיא מעוברת והא אשה זו דחתיכה אחת היא וקתני דחייב באשם תלוי: **הא נמי ר' אלעזר היא** דסבירא ליה דיש אם למסורת: **נמצא על שלו טמאין וחייבין קרבן.** דאמרינן בנות ישראל משמשות בב' עדים אחד בעילה בודקות עצמן אם טהורות הן אחד לו ואחד לה. בעד אחד מקנחת בעלה לראות אם יש בעד כלום דם ובעד אחת מקנחת את עצמה. אם נמצא על עד שלו דם טמאין דבידוע דבשעת בעילה היתה נדה. וטמאין כל הטהרות שנגעו אחר מיכן וחייבין בקרבן חטאת על הנדה דשוגגין היו: וכן אם **נמצא** דם **על** עד **שלה אותיום.** פירש לאלתר אחר בעילה **טמאין** נמי **וחייבין בקרבן** דבידוע דבשעת בעילה היתה נדה: **נמצא על** עד **שלה לאחר זמן.** שבא עליה כגון שלא בדקה עצמה לאלתר לאחר בעילה אלא לאחר זמן ומצאה דם **טמאין מספק** דספק אם בשעת בעילה היתה נדה וספק שמא לאחר מיכן ראתה הילכך טמאין מספק וכל הטהרות שנגעו למפרע משעת ביאה תולין לא אוכלין ולא שורפין: **ופטורין מן הקרבן** מחטאת: **ותני עלה וחייבין באשם תלוי.** והא אשה זו דחתיכה אחת היא וקתני דחייבין באשם תלוי: **חתיכה אחת ספק של חלב וספק של שומן ואכלה פטור.** לגמרי **מ"ט דרב קסבר ב' חתיכות** אחת של חלב ואחת של שומן משום הכי חייב באשם תלוי דב' חתיכות **איפשר לברר איסורן** אם נגע ואכל בעיקר האיסור דבודקין האחרת שנשתיירה מי שהוא בקי יכול לראות אם זו היא של שומן ודאי אותה שאכל חלב היא הילכך קודם שלא בדקוה חייבין אשם תלוי ואחר שבדקוה ונודע לו דודאי חלב הוא חייב חטאת אבל **חתיכה אחת** ספק חלב ספק שומן ואכלה מאחר שאכלה **אי איפשר לברר איסור** אם חלב היתה אם שומן הילכך אין מביא אשם תלוי דאין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שאיפשר להתברר לאחר זמן איכא דאמרי **ב' חתיכות איפשר לברר איסורא** להכי חייב דהיה לו לברר איזו אכל אבל חתיכה מה יכול לברר בה הילכך פטור: **מאי איכא בין טעמיה דרבה לטעמיה דר' זירא.** תרוייהו בעו חתיכה אחת מב' חתיכות. **איכא בינייהו כזית ומחצה.** כגון ב' חתיכות באחת יש בה כזית ובאחת יש בה חצי זית ואין ידוע אי זו של חלב ואכל אותה של זית: **לרבה איכא מצות.** דמכל מקום הא איכא בינייהו ב' חתיכות: **לר' זירא אי איפשר לברר איסורו.** דאותו חצי זית שנשתייר לא מינכר אי חלב הוא או שומן דבדבר מועט הוא הילכך פטור. לישנא אחרינא **לרבה ליכא מצוות** דמצוות משמע ב' חתיכות שלימות וליכא ופטור. **לר' זירא** חייב דחצי זית נמי **איפשר לברר איסורו** אם הוא שומן או חלב מי שהוא בקי ע"י הדחק לידע מה היה הזית שלם הילכך כב' חתיכות דמי וחייב: **איתיביה ר' ירמיה לר' זירא** דהא כוי וספק בן תשעה ונדה שנמצא על שלה לאחר זמן דכל הני אי איפשר לברר איסורן וחייבין אשם תלוי וקא פשט ליה אכולהו

(א) פסוק זה כתוב בויקרא (ד, כז) בחטאת, אך באשם תלוי כתוב (שם ה, יז) ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' וגו'.

מסורת הש"ס

א) שבת עא., ב) [לקמן כג.], ג) [פסחים פו: קדושין יח: וש"נ], ד) [כתובות מח: קדושין מו.], ה) [ערובין עו. וש"נ], ו) [לקמן יח. יבמות קיג. ע"ש תוספתא בכורים רפ"ב], ז) [קדושין יח: וש"נ], ח) יבמות לה:, ט) נדה יד. שבועות יח., י) [נדה יד:], כ) תוס' בנדה כתבו תירוץ על זה,

שינויי נוסחאות

[א] בו חלב ושומן לפניו. (ש"מ), עי' שינויי נוסחאות במשניות וילנא: **[ב]** כך על לא הודע. (ש"מ): **[ג]** כשם שאם אכל. (ש"מ): **[ד]** וחייא בר רב סבר יש. (ש"מ): **[ה]** מצוות. בקצת ס"י מִצְוֹת וכן לקמן בדברי רב. (ש"מ, עי' בחידושים): **[ו]** צ"ל תיזלו. כ"א בקידושין ע"ש פרש"י. (גליון, וכ"ה בדפ"ר): **[ז]** צריך לומר זו. (ש"מ): **[ח]** וכ"ה בש"מ: **[ט]** אמר רבה מאי. (ש"מ): **[י]** שישגוג בשתי מצות מצוות קרינן. (ש"מ): **[יא]** אביי לרבה ר' אלעזר. (ש"מ) אך בש"מ כ"י: אביי לרבא ר' אליעזר [וכן להלן גורס ר' אליעזר] ועי' לקמן יח ע"א תוס' ד"ה באנו למחלוקת: **[יב]** חייבין על חלבו אשם. (ש"מ): **[יג]** רבי אלעזר סבר יש אם למסורת. (ש"מ): **[יד]** כשר וחייבין באשם. (ש"מ): **[טו]** על שלה אותיום. (ש"מ): **[טז]** וחייבין באשם תלוי הא מני ר' אלעזר היא. (ש"מ): **[יז]** א"ר זירא אמר רב. (ש"מ): **[יח]** חתיכה אחת ספק. (ש"מ): **[יט]** אפשר לברר איסורן. (דפו"ר): **[כ]** אי אפשר לברר איסורא. (ש"מ): **[כא]** טעמא דרבה לטעמא. (ש"מ): **[כב]** ומחצה לרבה. (ש"מ): **[כג]** ר' אלעזר אומר כו' א"ל ר' אלעזר סבר. (ש"מ): **[כד]** לברר איסורן. (ש"מ): **[כה]** הוא וקשיא לחייא בר רב. (ש"מ): **[כו]** מצוות דליכא ב'. (ש"מ): **[כז]** והכא נמי דאפילו. (ש"מ): **[כח]** כשיעור דכך צ"ל. (ש"מ), בדפו"ר בכך, והוגה בש"מ דכך, ובדפוסים הגיהו וכך: **[כט]** איקבע. גי' כ"א דאיברר ולא כגירסת רש"י ז"ל לקמן. (ש"מ): **[ל]** ומ"מ מסופק מאיזה אכל. (ש"מ): **[לא]** דספק אם יום. (ש"מ): **[לב]** המלאכה שהיא מרובה שפעל בשבת לפי מה שיבין כמה. (ש"מ): **[לג]** מעט והוא עשה מלאכה מרובה א"כ פעל קצת מן היום. (ש"מ): **[לד]** אבל הקשה ר"ת ז"ל רב אדרב. (ש"מ), הנוסחא שלפנינו היא ע"פ בה"ז: **[לה]** נחמן דמפרש הכא. (ש"מ): **[לו]** הראשונה וישראל השניה. (ש"מ): **[לז]** בפרק כל. (ש"מ): **[לח]** לא מייתי ההיא דהוריות דקאמר ומביאין. (ש"מ): **[לט]** חתיכות דנדה חתיכה אחת היא. (ש"מ):

תורה אור השלם

1. וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדַע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה יז
2. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב

שיטה מקובצת

פרק ד למקרא מצוות. בקצת ס"י וכן גריס הרגמ"ה מצות בויו אחד ואין ההפרש רק הנקודה שרב אסי מנקד מִצְוַת וחייא בר רב מִצְוֹת וכן לקמן בדברי רב: **וחייא בר רב סבר יש אם למקרא מצוות קרינן.** עיין בהשמטות: **שתי חתיכות צריכא למימר.** מכאן נמי (א) מוכח דסמיך אטעמא דלקמן דאפשר לברר איסוריה או איקבע איסוריה דאל"כ מה חילוק יש בין ב' חתיכות לחתיכה אחת. (תוס'): **אביי לרבה ר' אלעזר.** ר' אלעזר גרסינן דאליביה אמרינן לקמן דלא בעינן חתיכה מב' חתיכות ובמקומו אפרשנו. (תוס'): **רבי אלעזר סבר יש אם למסורת.** ואנא ס"ל דתנא דידן פליג עליה וסבר יש אם למקרא ואנא סבר כותיה: [תוס' ד"ה **אמר רב יהודה]** **באיסור אשם תלוי קאי.** גליון. ונהי דליכא קרבן מ"מ בספק איסורא קאתי והיכי קאמר דלא תצא. (הרא"ש ז"ל):

א) קאי עמ"ש בהשמטות ד"ה וחייא בר רב עיי"ש.

איתיביה ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון יוציא והולד כשר א]וחייב באשם תלוי הא מני רבי אליעזר היא איתיביה נמצא על (א) שלה אתיום טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורין מן הקרבן ותני עלה וחייבין באשם תלוי הא מני רבי ב]אליעזר היא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב היו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואכל אחת מהן ואינו יודע איזו מהן אכל חייב חתיכה ג] ספק של חלב ספק של שומן ואכלה פטור אמר רב נחמן מאי טעמא דרב קסבר שתי חתיכות א)איקבע איסורא חתיכה אחת לא קבעה איסורא מאי איכא בין איקבע איסורא לשאי אפשר לברר ד]איסוריה איכא בינייהו כגון שהיו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ובא עובד כוכבים ואכל את הראשונה ובא ישראל ואכל את השניה ה]לרבא ליכא מצוות בעידנא דאכל ישראל לר' זירא אי אפשר לברר איסוריה לרב נחמן [א]איקבע איסורא איתיביה רבא לרב נחמן ב)רבי אליעזר אומר כוי חייבין על חלבו אשם תלוי ר' אליעזר לא בעי קביעותא לאיסורא איתיביה ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון יוציא והולד כשר וחייבין באשם תלוי הא מני ר' אליעזר היא איתיביה נמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה ו]אתיום טמאין וחייבין בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן טמאים מספק ופטורין מן הקרבן ותני עלה וחייבין באשם תלוי אישתיק לבתר דנפק אמר מאי טעמא לא אמרי ליה דהא מני רבי מאיר היא דלא בעי קביעותא לאיסורא דתניא השוחט אשם תלוי בחוץ ר' מאיר מחייב וחכמים [ב]פוטרין ואמאי לימא ליה דר' אליעזר היא הא קמ"ל דר"מ בשיטת ר' אליעזר קאי אמר (ב) ז]רבה בר אבוה אמר רב חתיכה ספק של חלב ספק של שומן ואכלה באנו למחלוקת ר' אליעזר וחכמים לר' אליעזר מאי איריא כי אכלה אפילו לא אכלה נמי ג)דהתנן ר' אליעזר אומר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום אמר רב אשי ר' אליעזר אליבא דבבא בן בוטא ח] דתנן אלא אומרים לו המתן עד שתכנס לבית ספק ת"ר היו לפניו שתי חתיכות אחת של שומן ואחת של חלב בא ישראל ואכל את הראשונה בא עובד כוכבים ואכל את השניה חייב וכן כלב וכן עורב בא עובד כוכבים ואכל את הראשונה בא ישראל ואכל את השניה פטור ורבי מחייב אכל את הראשונה בשוגג והשניה במזיד חייב הראשונה במזיד והשניה בשוגג פטור ורבי [ג]מחייב אכל שתיהן במזיד פטור מכלום ט] שתיהן בשוגג שניהן חייבין י] השני לא מן הדין אלא שאם אתה אומר פטור קבעת את הראשונה בחטאת ומנו אי רבי מן הדין ומן הדין הוא (ג) אי רבנן משום דלא נקבע ראשון בחטאת נימא ליה לשני אייתי חולין לעזרה אמר רב אשי

לרבי זירא אי אפשר לברר איסוריה. דהא שתיהן נאכלו: לרב נחמן איקבע איסורא. מעיקרא וחייב: ר"מ (ד) מחייב. משום שחוטי חוץ אף על גב דאיכא למימר שמא לא אכל חלב ואשם זה חולין הוא דלא בעי קביעות לאיסור: וחכמים פוטרין. דלא איקבע איסורא דשמא חולין הוא: ואמאי. יא]אצטער דלא אמר לו ר' מאיר יב]היא הוה ליה למימר אשמעתיה דר' אליעזר היא: בשיטת ר' אליעזר אמרה. משום הכי מחייב דלא בעי קביעות איסור והאי דלא הוה אמר ליה ר' אליעזר היא לא איכפת ליה משום דממילא הוה מצי ידע: אמר יג]רבה כו'. אף על גב יד]דאמרי לעיל פטור דבעינן שתי חתיכות לאו דברי הכל אמרי דהא ר' אליעזר מחייב כיון דאמר דמתנדב אדם כו' וליכא למימר חולין לעזרה מייתי הכא ודאי מיחייב הואיל ובא לידי ספק: מתנדב אדם כו'. טעמיה דר' אליעזר טו]בגמרא מפרש בפרק בתרא (לקמן כה.): אמר רב אשי. האי דבעינן מקצת איסורא לרבי אליעזר אליבא דבבא בן בוטא קאמר דאמר טז]בפרק בתרא (שם) שהיה מביא אשם תלוי בכל יום חוץ ממוצאי יום הכיפורים אמר המעון הזה אילו מניחים אותי הייתי מביא אלא אומרים לי (כו') המתן עד שתיכנס לבית הספק כלומר המתן עד למחר שיש מקצת ספק שמא חטאת היום אבל מוצאי יום הכיפורים אין לחוש בכך דהא כיפר עליו יום הכיפורים על ספקו כדאמרינן בפרק בתרא (שם) חייבי אשמות תלויין שעבר עליהן יום הכיפורים פטורין ואליבא דהאי בעינן מקצת ספק כגון חתיכה אחת אפילו לר' אליעזר אבל רבנן דפליגי אדר' אליעזר בפרק בתרא (שם) דאמרי אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ואי מייתי הוי מכניס חולין לעזרה הכא נמי פטרי דדוקא בעינן יז] כדקרינן מצות: וכן אם אכל כלב. את השנייה או עורב חייב ישראל הואיל ובשעה שאכל הוה חתיכה משתי חתיכות: פטור. דליכא ב' חתיכות: ורבי מחייב. דלא בעי ב' חתיכות: ואת השניה במזיד. שהיה יודע שספק הוא: חייב. אשם תלוי אקמייתא דבשוגג הואי ומשתי חתיכות הואי: פטור. דבשעת שוגג לא הוו שתי חתיכות:

ד) **איתיביה** אביי. כל הנך פירכי מצי למיפרך לעיל לחייא בר רב: **השוחט** אשם תלוי בחוץ ר' מאיר מחייב. ואף על גב דר' מאיר קאמר לקמן פרק המביא (דף כג.) אם נודע לו ספיקו יצא וירעה בעדר דהוא יוצא לחולין הכא איירי קודם שנודע לו דעדיין שם אשם עליו: **וחכמים** פוטרין. לאו היינו חכמים דלקמן דפליגי עליה דרבי מאיר פרק המביא (ג"ז שם) דאמר ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה דאם כן הקדש גמור הוא וחייבין עליו בחוץ אלא חכמים היינו כר' מאיר ועדיפי מר' מאיר יח]ופטרי אפילו קודם שנודע לו: **באנו** למחלוקת רבי אליעזר וחכמים כו' מאי איריא כי אכלה אפי' כי לא אכלה נמי דהא תנן ר' אליעזר אומר מתנדב כו'. ואם תאמר מאי פריך אין הכי נמי מתנדב אבל הכא הוא מחייב אשם עבור חטאו וקמ"ל יט]צריך שיביאנו ולא בעינן חתיכה משתי חתיכות ועוד קשה אמאי לא פריך ליה לעיל על ההיא דר' אליעזר אמר כוי חייבין על חלבו אשם תלוי ויש לומר דהכי פריך מאי איריא כי אכלה כו' פירוש על כרחך האי ר' אליעזר דהכא לאו היינו רבי אליעזר דכוי דאם כן מאי קא משמע לן רב נחמן אלא לעיל גרס רבי אלעזר והכא גרס ר' אליעזר דהוא בר פלוגתיה דרבי יהושע וכן מוכח הסוגיא כ]מטעמים אשר פירשתי ולכך פריך הא דאמר דבחתיכה אחת מחייב רבי אליעזר אשם תלוי מנא לך הא לא משכחת דרבי אליעזר לא מצריך שתי חתיכות אלא מטעמא דאמר כא]מתנדב אדם אשם [תלוי] בכל יום ומשום הכי מייתי אפילו בחתיכה אחת ואם כן חובה לא הוי ואם כן אפילו כי לא אכל נמי ומשני רבי אליעזר [אליבא] דבבא בן בוטא [קאמר] ובמוצאי יום הכיפורים כדפירש הקונטרס ואתא לאשמועינן דרבי אליעזר סבר יש אם למסורת ומצות כתיב כב](ואף על גב) דאשכחנא דר' אליעזר אית ליה פרק קמא דקדושין (דף יח:) יש אם למסורת גבי בבגדו בה ואם כן ליתני אכלה חובה דמצות כתיב בה לא אכלה נדבה מכל מקום על כרחך לא כג]אייתי הכא מהאי טעמא דסבר דיש אם למסורת דאם כן מצי מייתי כמו כן אחריני טובא כד]דסבר דיש אם למסורת ועוד אפילו סבר בעלמא דיש אם למסורת סבירא ליה הכא יש אם למקרא מטעם שפירשתי לעיל ה) :

מסורת הש"ס

א) [נזיר כג.], ב) [לעיל יז: וש"נ], ג) לקמן כה. [זבחים עז. חולין מא:], ד) שייך לעיל, ה) ר"ל מטעם דר"נ דבעינן שיהיה נקבע איסורא עי' בכה"ג,

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ח מהל' שגגות הלכה ד:

י ב מיי' פי"ח מהל' מעה"ק הל' י:

יא ג מיי' פ"ח מהלכות שגגות הלכה ד:

◆

שינויי נוסחאות

א] בס"א: וחייבין. (גליון): **ב]** ר' אלעזר היא וכצ"ל לקמן. (ש"מ). אך בס"מ כ"י: ר' אליעזר. ועי' תוס' ד"ה באנו למחלוקת: **ג]** חתיכה א' ספק. (ש"מ): **ד]** לברר איסורן איכא. (ש"מ): **ה]** לרבה ליכא. (ש"מ): **ו]** אותיום. (ש"מ): **ז]** אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה. (ש"מ): **ח]** בוטא קאמר דתנן אלא אומרים לי המתן כו' לבית הספק. (ש"מ): **ט]** בס"א ודפו"ר: אכלום שנים בשוגג. וגי' קרית ספר להמבי"ט: שתיהן במזיד פטור מקרבן שתיהן בשגגה מביא חטאת אכלום שנים בשוגג שניהם חייבים. (גליון): **י]** חייבין והשני לא מן הדין. (ש"מ): **יא]** בס"א מצטער. (גליון, וכ"ה בדפ"ר): **יב]** צ"ל דאי הוה אמר ליה אשמעינן דר"מ בשיטת ר"א כו' וכ"ג ס"י. (גליון), וגירסת ש"מ: למימר הא מני ר' אליעזר היא. [ומה"ד] הא קמ"ל, כלומר מש"ה הוי מצטער על שלא אמר ר' מאיר משום דאי הוי אמר ליה אשמועינן דר' מאיר בשיטת ר"א: **יג]** רב נחמן צ"ל וכ"ה בס"י וכן בתוס' וכ"ג הב"ח ברש"י. (גליון, וכ"ה בדפ"ר): **יד]** אע"ג דאמרי' לעיל. (ש"מ): **טו]** תיבת בגמרא נמחק. (ש"מ): **טז]** דאמר לקמן בפרק. (ש"מ): **יז]** בעינן שתי חתיכות כדקרינן. (ש"מ): **יח]** ועדיפי מר"מ דפטרי אפילו. (ש"מ): **יט]** שצריך. (ש"מ): **כ]** הסוגיא מטעמא אשר. (ש"מ): **כא]** דאמר דמתנדב אדם. (ש"מ): **כב]** תיבות, ואף על גב. הוקף בטעות. (הגהות רי"א חבר): **כג]** לא אתי הכא. (ש"מ): **כד]** בדפ"ר דסב' ונלצ"ל דסברי:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' איתיביה נמצא על שלו טמאים וחייבין בקרבן נמצא על שלה וכו' הא מני ר' אליעזר: **(ב)** שם אמר רבה. נ"ב גי' רש"י רב נחמן: **(ג)** שם דאי רבנן: **(ד)** רש"י ד"ה רבי מאיר היא דמחייב וכו' דאיכא למימר שמא אשם זה כצ"ל ותיבות לא אכל חלב נמחק:

◆

מוסף רש"י

מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום. שאין לך אדם שאינו עומד בספק חטא (זבחים עז.) שבכל יום הוא עומד בספק חטאת ולבו נוקפו שמא חטא ומצינו שהכשיר הכתוב אשם תלוי ליקרב ולאכול היכא דהוחזק ספק חטא בעדים, והאי נמי אנן סהדי דכל יומא בספק חטא קאי (חולין מא:).

◆

רבינו גרשום

הא מני ר' **אליעזר היא**. ולאו דברי הכל: **מאי טעמא דרב קסבר ב' חתיכות איקבע איסורא** דודאי אחת מהן חלב הילכך חייב **חתיכה אחת לא איקבע איסורא** דספק שומן היא: **מאי איכא בין איקבע איסורא לשאי אפשר לברר איסורן**. ובין רבא דבעי מצות: **לרבא ליכא מצוות בעידנא דאכל ישראל** את השנייה דהא ראשונה ליתה דאכלה נכרי: וכן נמי **לר' זירא** פטור דהא כי אכל ישראל את השנייה לא נשתייר שם **ואי אפשר לברר איסורא** מה אכל: **ולרב נחמן** חייב דהא **איקבע איסורא**. דהא היו שתי חתיכות מעיקרא ואחת מהן היתה של איסור: **איתיביה רבא לרב נחמן**. והא כוי וספק בן תשעה וספק נדה לא הוי כל אחת שתי חתיכות ולא מצית למימר איקבע איסורא וחייבין באשם תלוי: **השוחט אשם תלוי בחוץ**. אשם תלוי ספק הוא אם הוא קודש או חולין שאם אכל חלב הוי אשם קודש ואם שומן אכל הוי חולין. ר' **מאיר מחייב** להביא אשם תלוי דספק קודש שחט בחוץ אלמא דר' מאיר לא בעי קביעותא דמחייב אפי' בחתיכה אחת: **וחכמים פוטרים**. דבעו קביעותא: **ואמאי** א"ל בהא ר' מאיר היא **לימא ליה** נמי ר' **אלעזר היא**. אין הכי נמי מצי אמר אלא **הא** קמ"ל דר' **מאיר** קאי בשיטת ר' **אלעזר**. דלא בעי קביעותא לאיסורא: **באנו למחלוקת** ר' **אליעזר וחכמים** דפליגי במתניתין דפירקין בתרא לר' אליעזר דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום מביא קרבן אשם תלוי נמי על זו. ולחכמים דאמרי אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת א) ושגגתו חטאת הא כיון דאין זדונה כרת דספק שומן היא אין מביאין עליה אשם תלוי **לר' אליעזר מאי איריא כי אכלה** דמביא **אפילו כי לא אכלה נמי** מצי מביא דהא תנן ר' אליעזר כו': **אמר רב אשי**. האי דקתני ואכלה ר' **אליעזר דבבא בן בוטא** היא: **דתנן אלא אומרים לי המתן**. שלא תביא אשם תלוי: **עד שתכנס לבית הספק**. עד שתעשה דבר שיש בו ספק חיוב חטאת היינו כגון אכל חתיכה ספק חלב ספק שומן או כיוצא בה והרי אומרין לי היינו ר' אליעזר הילכך קאמר ואכלה דהיינו בית ספק חיוב חטאת והאי דבבא בן בוטא בפירקא בתרא הוא (כה.) אמרו עליו על בבא בן בוטא שהיה מתנדב אשם תלוי בכל יום חוץ מאחר יוה"כ יום אחד דיוה"כ מכפר במקום אשם תלוי ואותו יום שאחר יוה"כ יודע הוא בעצמו שהיום עדיין לא חטא. אמר המעון הזה אילו היו מניחין לי הייתי מביא אפי' ביום שאחר יום הכפורים אלא אומרים לי המתן כו' כדאמרן: **בא ישראל ואכל את הראשון**. חייב דבשעה שאכל היו ב' חתיכות: ור' **מחייב**. דקסבר איקבע איסורא: **אכל את הראשונה בשוגג ואת השנייה במזיד חייב**. אשם תלוי על הראשונה שבשעת שגגה ב' חתיכות היו: **את הראשונה במזיד ואת השניה בשוגג פטור**. דבשעת שגגה לא היה אלא חתיכה אחת: **ור' מחייב**. מ"מ דמעיקרא היו ב' חתיכות ואיקבע איסורא: **והשני לא מן הדין**. חייב דהא בשעת אכילתן לא היו ב' חתיכות: **אלא שאם אתה אומר פטור השני קבעת הראשון בחטאת**. שהיו אומרים כיון דהשני פטור ש"מ הוא אכל חתיכת השומן וחברו אכל חתיכה של חלב וחייב חטאת ואינו כן שאין יודע איזו אכל. **ומני הא** סיפא: **אי ר' מן הדין ומן הדין הוא**. דשני ליחייב דהא אית ליה איקבע איסורא מעיקרא: **ואי רבנן**. שני אמאי חייב: **משום דלא איקבע ראשון בחטאת נימא לשני דפטור אייתי חולין לעזרה**. דאשם תלוי דידיה נמי הוי חולין דהא איהו פטור מקרבן: **אמר רב אשי**. האי דקא מייתי שני אשם תלוי דאפילו שלא מן הדין:

א) דברי רבינו אלו אינו מובן דלכאורה פשוט דהטעם לרבנן משום דבעינן מצות או דבעינן דיהי' איקבע איסורא אבל הטעם שכתב רבינו משום דלא הוי זדונו כרת תמוה דא"כ בחתיכה משתי חתיכות נמי וע"כ דהכוונה הוא דבעינן שיאכל דבר שעל וודאו איכא כרת והדבר צ"ע. [המגיה בוילנא]

◆

שיטה מקובצת

באנו למחלוקת. ע"כ צ"ל דתרוייהו ס"ל דפטור דבעינן ב' חתיכות וליכא אלא בהא קמפלגי אי מקבלין הימנו או לא דלר"א מקבלין אותו הימנו ואע"ג דאי בעי לא מייתי ולחכמים אין מקבלין אבל אין לומר דפליגי אם חייב להביאו דיש אם למסורת או לא דא"כ מאי פריך מאי איריא כו' הא נפקא מינה טובא דאילו אכלה הוזקק להביא עליה אשם תלוי ואי לא אכלה אי בעי מייתי ואי בעי לא מייתי אלא תרווייהו סבירא להו יש אם למקרא ומיפטר ופליגי אי מקבלין ממנו אם הביאו או לא והשתא שמעינן מהכא דר"א סבר יש אם למקרא ובההיא דכוי גרסי' ר' אלעזר כדפי' לעיל. (תוס') : **בא גוי ואכל את הראשונה** כו' א) . לחייא בר רב דאמר לעיל דיש אם למקרא ה"נ בהא פליגי דת"ק דפוטר סבר יש אם למקרא ובעינן שתי חתיכות והכא כי אכל ישראל השניה לא היה רק חתיכה אחת ורבי מחייב דסבר יש אם למסורת וכן לר' זירא דבעינן ב' חתיכות משום דאי אפשר לברר איסוריה ומש"ה פטר ת"ק ורבי סבר לא בעינן לברר איסוריה אלא לרב נחמן דאמר דבעינן ב' חתיכות משום דאיקבע איסוריה בשלמא לת"ק ב) דפטר דבעינן קביעות לאיסורא אלא לרבי מאי טעמא מחייב הא לא איקבע איסורא דכה"ג אמר תלמודא לעיל דלא איקבע איסורא וצ"ל דלרב נחמן ג' מחלוקות בדבר כו' כמו שכתבתי ג) ומיהו צ"ע דלרב נחמן מנליה האי סברא דבקביעות תליא מילתא ושמא י"ל דמשמע ליה דתנא דידן ס"ל כרבי דמחייב בכה"ג ולא שמעינן ליה דמחייב בחתיכה אחת ממש אלמא בקביעותא תליא מילתא: **בא ישראל ואכל את השניה פטור.** לרב נחמן דאמר משום דאיקבע איסורא צ"ל דהאי תנא סבר יש אם למקרא ואינו מביא היכא דליכא שתי חתיכות. (תוס') : **ואכל את השניה פטור.** עיין בהשמטות: **שניהן חייבין והשני לא מן הדין.** צ"ל דלהאי תנא לית ליה הך סברא דפרי' לעיל אליבא דר' עקיבא דאפילו דיש אם למקרא כיון שהראשון מביא אשם תלוי מביא גם השני מביא דא"כ הוו שניהם מן הדין, ועי"ל דהא דאמר ר"ע לקמן זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי השני שלא מן הדין קאמר כי הך דהכא דר' עקיבא סבר כר' אליעזר ומייתי ומתני כדמשני הכא. (תוס') ד) : [**תוס' ד"ה באנו וכו'**] **ומשני ר' אליעזר דבבא** וכו'. נ"ב וז"ל הרא"ש ז"ל ומשני במוצאי יוה"כ דאם לא אכלה לא מייתי נדבה, והקשה ה"ר יהודה דהא ר' אליעזר סבר יש אם למסורת בפ"ק דקידושין וכו' ע"כ:

א) קטע זה נמצא בכתה"י בסוף המסכת, ואחרי כמה קטעים כותב המעתיק: "הכל מלא טעות", ועיין בהערה הבא. ב) לכאורה צ"ל להיפך בשלמא לרבי דמחייב ניחא דהא איקבע איסורא אבל לרבנן מ"ט דפטרי הא איקבע איסורא דכה"ג אמר תלמודא לעיל דמקרי בכה"ג איקבע איסורא כצ"ל. [המגיה בד' וילנא] ג) לעיל יז: בהשמטות ד"ה חייא בר רב סבר. ד) בשטמ"ק הוצאת אילן ד"ז הוא בשם הרא"ש.